

Open Educational Resources : แหล่งทรัพยากรเพื่อการสนับสนุนการเรียนรู้ทางไกล

จุฑารัตน์ นกแก้ว*

การศึกษาทุกวันนี้ เป็นการศึกษาในยุคไร้พรมแดน ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรการศึกษาได้ จากการอ่านวรรณกรรมด้านการศึกษาทางไกล หรือการศึกษาแบบเปิดมักจะพบว่า มีการนำเสนอเนื้อหา Open Educational Resources ในส่วนหนึ่งส่วนใดของเนื้อหา ผู้เขียนได้อ่านบทความเกี่ยวกับ Open Educational Resource จากวารสาร Open Learning ซึ่งเป็นวารสารที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก The Open University UK เนื้อหาในบทความดังกล่าวเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ผู้สอนและนักการศึกษาทางไกล จึงขอสรุป เรียบเรียงมานำเสนอบางส่วนเฉพาะความหมายและพัฒนาการของ Open Educational Resources

Open Educational Resources หรือ เรียกสั้นๆ ว่า OER เป็นการจัดเตรียมแหล่ง ทรัพยากรด้านการศึกษาแบบเปิดที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสนับสนุน ผู้ใช้สามารถดัดแปลง ปรับแหล่งสารสนเทศดังกล่าวให้เหมาะสมตามความต้องการ โดยมีเป้าหมายการใช้เพื่อการศึกษา ไม่ใช่เพื่อการค้า

นิยามดังกล่าวได้รับการปรับเปลี่ยนให้ครอบคลุมถึงเครื่องมือ (tools) ที่ใช้สนับสนุน Open Educational Resources เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน ดังนี้

“แหล่งทรัพยากรเพื่อการสอน การเรียนรู้และการวิจัยที่อยู่ในมิติสาธารณะ เป็นทรัพย์สินทางปัญญา ที่อนุญาตให้ใช้ฟรีเพื่อการศึกษา ครอบคลุมถึง หลักสูตร วัสดุตามหลักสูตร (course material) โมดูล (modules) ตำรา วิดีโอ แบบทดสอบ เครื่องมือเพื่อการสนับสนุนการเข้าถึงความรู้เนื้อหาการเรียนเครื่องมือที่เป็นโปรแกรมเพื่อการพัฒนา การประยุกต์แหล่งที่เปิดสิทธิ์การใช้ (open licenses)”

จุดเริ่มต้นของ Open Educational Resources มาจากการพัฒนา ซอฟต์แวร์ฟรี (free software) ของสถาบัน MIT (The Massachusetts Institutes of Technology) ในปี 1997 จากนั้นมีการนำซอฟต์แวร์ฟรี ไปใช้ในกิจกรรมการรับส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์บนอินเทอร์เน็ต และมีการพัฒนา ซอฟต์แวร์ฟรีในชื่อ โอเพนซอร์ส (open sources software) ที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินเนื้อหา ความรู้ ที่นำไปสู่การเปิดวัฒนธรรมแบบเปิดและยังเป็นการเพิ่มคุณภาพของเนื้อหา ความรู้ ความโปร่งใสในการกำกับดูแล และเพื่อความปลอดภัย รวมทั้งการให้ทุกคนนำไปผลิตและพัฒนาต่อ จากนั้นมีการใช้คำอื่นๆ ที่สื่อถึงพัฒนาการของ Open Educational Resources เช่น Open Source Initiative (OSI) ในปี 1998 มีการใช้คำว่า open content เป็นคำที่พยายามทำให้ โอเพนซอร์ส สื่อความหมายกว้างไปถึงวัสดุการศึกษาและเนื้อหาอื่นๆ ที่รวมถึงงานวิชาการ ดนตรี ศิลปะ วรรณศิลป์ ในปี 1999 มีการใช้คำว่า Open Publication License OPL เป็นคำที่ใช้เมื่อกล่าวถึงสิทธิ์ที่ให้ผู้ใช้นำไปเผยแพร่ ผลิตซ้ำ ปรับแก้ วัสดุการศึกษาที่มีสิทธิ์ หรือ ลิขสิทธิ์ โดยระบุการนำมาใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ในปี 2001 มีการก่อตั้ง Creative commons ซึ่งเป็นสัญญาอนุญาตด้านลิขสิทธิ์ที่เป็นที่เข้าใจ และเป็นสากล แสดงเป็นสัญลักษณ์ลักษณะต่างๆ โดยจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้สร้างสรรค์งาน หรือเจ้าของผลงานแสดงขอบเขตการอนุญาต ให้ผู้อื่นนำงานของตนไปใช้ต่อได้ตามเงื่อนไขที่ผู้สร้างสรรค์งาน กำหนด จากความหมายนี้ Creative commons จึงเป็นระบบหนึ่งที่พัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนเนื้อหาเปิด

(open content) ทำให้เกิดการสำเนาแบบไม่มีค่าใช้จ่าย การแบ่งปันการนำสารสนเทศไปใช้และการผสมผสานเนื้อหาความรู้ต่างๆ

กล่าวโดยสรุปว่า Open Educational Resources เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีแนวคิดอยู่บนฐานการเผยแพร่ความรู้ผ่านเครื่องมือ อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้าถึงรับและแบ่งปันความรู้ในลักษณะ Education to all เมื่อก้าวถึง Open Educational Resources จะมีคำศัพท์ต่างๆ เหล่านี้เข้ามาที่เกี่ยวข้องตามลำดับ เริ่มจากคำว่า Open Course Ware, Open Educational Resources free software, Open source software, Open source Initiative, Open content , Open Publication License และ Creative commons

จากนิยาม Open Educational Resources ที่กล่าวมานี้ นับว่าสอดคล้องกับบริบทและแนวคิด การศึกษาแบบเปิด (open education) และแนวคิดการเรียนรู้ทางไกลแบบเปิด (open and distance learning) ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่เน้นการเรียนการสอนแบบเปิดกว้าง เปิดถึงคน (open to people) สถานที่ (place) วิธี (method) และความคิด (ideas) กล่าวคือ แนวคิด Open Educational Resources เกี่ยวข้องในแง่การเปิดเนื้อหา (open to content) เพราะ Open Educational Resources เป็นแหล่งให้ความรู้ฟรี ทุกคนมีอิสระในการใช้ การปรับ ดัดแปลงความรู้ เพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อม บริบทของผู้ใช้ ท้ายสุดเกิดโลกของความรู้ที่นำไปสู่การศึกษาเพื่อปวงชน ดังนั้นหากนำแนวคิด นี้ มาประยุกต์กับการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยจะช่วยให้การศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัย สามารถ เข้าถึงแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าทางการศึกษาอย่างไม่จำกัดสิทธิ์ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความเป็นอิสระใน การเรียน รวมทั้งสร้างวัฒนธรรมเชิงปฏิสัมพันธ์ด้วยการแลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้และการทำงานร่วมกัน

*** บรรณารักษ์ชำนาญการ หัวหน้าหน่วยสนเทศการศึกษาทางไกล ฝ่ายบริการสนเทศ
สำนักบรรณสารสนเทศ**

เอกสารอ้างอิง

D'Antoni, Susan. (2009) Open educational resources : reviewing initiatives and issues. Open learning. 24 (1) : 3-10.